

*Щоголева І.В.,
к.пед.н.,
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИК В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ

У статті доведено необхідність практичної підготовки майбутніх менеджерів туризму, розглянуто її сутність, обґрунтовано зміст та визначено основні об'єкти професійної діяльності, які його конкретизують.

Ключові слова: *менеджер туризму, практична підготовка, зміст професійної діяльності.*

Постановка проблеми. Глобалізація та інтернаціоналізація економіки, які знаходять прояв і в галузі туризму, виступають основними чинниками підвищення конкурентоспроможності підприємств на світових туристичних ринках. Для забезпечення сталого розвитку індустрії туризму необхідно вирішувати завдання підвищення професійного рівня майбутніх менеджерів туризму, яке буде неможливим без практичного застосування набутих знань, вмінь, навичок.

Актуальність цієї проблеми підтверджується невдоволенням керівників практик від туристичних підприємств стосовно змісту та організації практик, їх недостатнім теоретичним обґрунтуванням. З іншого боку, керівники багатьох туристських підприємств якщо й погоджуються виступати в якості бази практики, то підходять до цього процесу формально, тому що вбачають в сьогоденні практикантах безпосередніх конкурентів у майбутньому. Проблемою є також відсутність необхідної матеріальної бази, внаслідок чого деякі спеціальні дисципліни вивчаються виключно з теоретичного боку, а застосовувати свої знання на практиці майбутні спеціалісти зможуть лише після працевлаштування.

Аналіз досліджень і публікацій. Спеціальним дослідженням з питань теорії та практики туристичної освіти присвячені праці таких вітчизняних вчених, як В.К. Федорченко, М.І. Пальчук, Л.В. Сакур, В.Т. Лозовецька, О.О. Любіцева, Л.І. Поважна, М.І. Скрипник, Г.С. Цехмістрова, С.Ф. Соляник, Л.В. Чорна, Л.В. Мальська. Крім цього, досягнуто певних результатів в оновленні теорії становлення та розвитку системи безперервної професійної освіти в галузі туризму завдяки працям російського науковця В.О. Квартальнова, а у визначенні теоретичних основ формування змісту туристичної освіти – в працях І.В. Зоріна. Проблема забезпечення туристичної галузі кадрами висвітлена в працях Л.І. Поважної, Г.С. Цехмістрової, Н.А. Фоменко, а проблема визначення змісту та організації практичної підготовки спеціалістів туристичної галузі – у працях В.К. Федорченко, Л.В. Чорної, Л.В. Сакур, М.І. Пальчук, Л.В. Кнодель.

Не зважаючи на вагомий результати досліджень в напрямку розвитку туристичної освіти, змістовна складова практичної підготовки не отримала ґрунтового опрацювання дослідниками.

Мета статті. Визначити особливості формування змісту та організації практик в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму.

Виклад основного матеріалу. У всьому світі підготовці кадрів для туристичного бізнесу приділяється значна увага. З кожним роком збільшується

кількість навчальних закладів, що пропонують програми підготовки спеціалістів для сфери туризму, в більшості з яких увага акцентується на практичній підготовці. В закордонних навчальних закладах на практичні підготовку відводиться не менш ніж 50% від загальної навчальної підготовки, тому що дійсно доцільні вміння та навички можна отримати в процесі споглядання за діями досвідчених менеджерів туризму, співпраці з ними, спільного обговорення помилок в діях та проблемних ситуацій, під час аналізу власних практичних дій.

Нові вимоги до підготовки кадрів в галузі туризму зумовлені об'єктивними тенденціями: динамічним розвитком туристичної індустрії, розширенням її поліфункціональності. Сучасний працівник туристичної галузі зможе здійснювати конкурентоспроможну діяльність за умов глибокого опанування знаннями в галузі економіки туризму, регулювання, менеджменту, глобальних інформаційних технологій, володіння декількома іноземними мовами, навиками практичної психології [1].

Ми погоджуємося з думкою А. Холдена [2, с. 42], який вважає, що реальну цінність представляють уміння адекватно застосовувати набуті знання на практиці, які майбутній спеціаліст буде набувати в процесі вивчення соціологічних, психологічних, антропологічних і географічних наук, а також туристичних дисциплін та менеджменту, які й будуть формувати зміст підготовки майбутніх спеціалістів.

На думку І.Д. Басюк, туристичні компанії й готельні комплекси, у штаті яких бракує кваліфікованих співробітників, вже у найближчій перспективі приречені на відставання в конкурентних перегонах на ринку [3].

Ґрунтовні дослідження проблем туризму зарубіжними вченими привели до появи різноманітних підходів до моделювання якісної практичної підготовки студентів. Особливу увагу привертає досвід школи туризму Квінслендського університету, що розробила програму розвитку індустріального партнерства, основною метою якої є органічний зв'язок науки з практикою, цілісність професійної підготовки, послідовність формування у студентів системи умінь і навичок, набуття студентами професійного досвіду на різних стадіях виробництва туристичного продукту, включаючи організацію практики на рівні вищих ланок управління підприємствами [4].

Рівень підготовки випускника виявляється в здатності використовувати знання для вирішення виробничих завдань, при чому передбачається не тільки конструювання моделі виробничого процесу, але й управління цією моделлю [5].

Практична підготовка, перш за все, повинна враховувати зміст професійної діяльності та бути конкретизованою в її основних об'єктах.

Проведений аналіз змісту та особливостей діяльності майбутніх менеджерів туризму дозволив структурувати визначені об'єкти, до яких були віднесені люди, інформація та безпосередня діяльність, яка передбачає формування, просування, реалізацію туристичного продукту та надання послуг споживачам.

Практична підготовка майбутніх менеджерів туризму в Кіровоградській льотній академії Національного авіаційного університету передбачає їх поетапну професіоналізацію: від практики по активному туризму на першому курсі, через технологічну і організаційну на другому та третьому курсах, до виробничої практики на четвертому, а також комплексної та переддипломної практики на п'ятому курсі.

Зупинимось на кожному з видів практики більш детально. На першому курсі курсанти вивчають дисципліну „Активний туризм” та закріплюють отримані знання, вміння та навички в процесі проходження навчальної практики з активного туризму, ознайомлюються зі специфікою обраної спеціальності.

Проходженню технологічної практики на другому курсі передують вивчення дисциплін з блоку „Технологія галузі”, до якого входять такі дисципліни, як „Технологія туризму”, „Технологія готельної справи”, „Технологія ресторанних

послуг”. Метою технологічної практики є вивчення і аналіз технології створення, просування, реалізації туристичного продукту та надання туристичних послуг, технологічних особливостей взаємодії туроператора з учасниками туристичного ринку.

Усі перераховані етапи передбачають набуття певних практичних навичок стосовно кожного з об’єктів: люди, інформація та діяльність, структуру яких представлено на рис. 1, 2, 3.

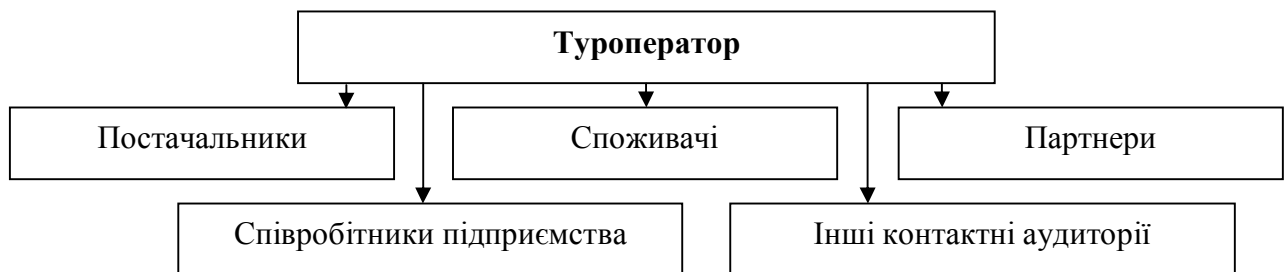

Рис. 1. Структура об’єкту „люди”

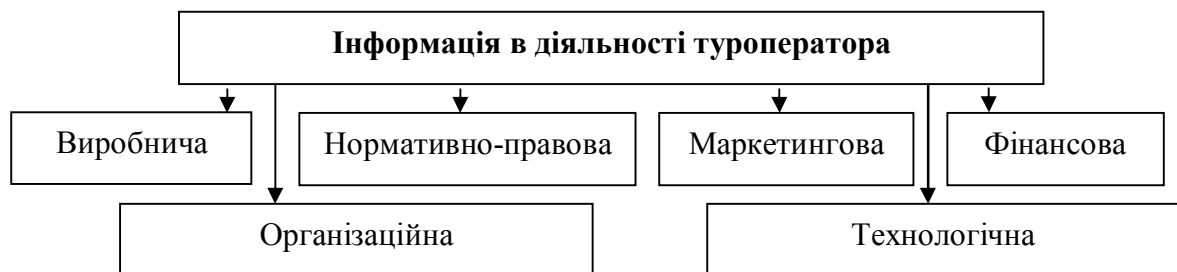

Рис. 2. Структура об’єкту „інформація”

Рис. 3. Структура об’єкту „діяльність”

Проходження організаційної практики має на меті дослідження визначених об’єктів, але в контексті організаційного аспекту, а саме: ознайомлення з основами договірних відносин на туристичному підприємстві, вивчення особливостей укладання договорів між туроператором і постачальниками послуг, в якості яких виступають засоби розміщення, заклади ресторанного господарства, транспортні підприємства, заклади дозвілля; партнери – ініціативні та рецептивні туроператори, туристичні агентства; споживачі.

На виробничій практиці студенти в реальних умовах знайомляться з різним аспектами управлінської діяльності: плануванням, організацією діяльності, мотивацією персоналу та контролем, підходами до прийняття рішень з урахуванням контексту ситуацій. Під час проходження такої практики вони мають змогу розглядати визначені об’єкти, але вже з точки зору управління ними.

Комплексна та переддипломна практики є завершальними у циклі підготовки майбутніх менеджерів туризму, в процесі яких студенти набувають досвіду суспільної, управлінської та виховної роботи в колективі. Під час проходження практик студенти закріплюють отримані теоретичні знання, вивчають досвід роботи туристичних підприємств, оволодівають виробничими навичками стосовно виділення та дослідження проблеми, розробки варіантів рішення під час професійної діяльності, а також передовими методами праці.

В якості баз практик використовуються заклади розміщення, туристичні підприємства в м. Кіровоград, в м. Севастополь, в м. Київ, а також в Туреччині.

Ефективним рішенням проблеми підготовки конкурентоспроможних спеціалістів в сучасних умовах буде:

- розробка та реалізація програми індустріального партнерства, формування загального підходу до підготовки менеджерів туризму, прийняття єдиних параметрів, які будуть визначати конкурентоспроможність спеціаліста. Цей процес повинен ґрунтуватися на моделі діяльності менеджера туризму з урахуванням основних об'єктів діяльності, навчальних програмах, освітньо-професійній програмі, освітньо-кваліфікаційній характеристиці, програмах практики;

- забезпечення економічної зацікавленості роботодавців в якісній підготовці спеціалістів;

- створення необхідних організаційних умов для узгоджених дій всіх сторін, які залучені до процесу підготовки майбутніх менеджерів туризму.

Висновки. Український туристичний ринок розвивається швидкими темпами, але рівень підготовки спеціалістів не завжди відповідає міжнародним стандартам внаслідок невідповідності вимогам, які висуває до них сучасний ринок, що істотно впливає на рівень конкурентоспроможності майбутніх менеджерів туризму.

Закордонний досвід підготовки спеціалістів для галузі туризму свідчить про значну увагу, яка приділяється практичній підготовці як основі підготовки конкурентоспроможного спеціаліста, що доводить можливість вивчення й запозичення їхнього досвіду вітчизняними науковцями і практиками.

Ґрунтовний аналіз науково-методичної літератури дає змогу констатувати, що на теперішній час відсутній уніфікований підхід до змісту професійно орієнтованих дисциплін, які формують необхідну теоретичну базу та зумовлюють зміст практичної підготовки майбутніх менеджерів туризму.

Практика, з одного боку, виступає рушійною силою пізнання, а з іншого – є сферою реалізації набутих знань. Таким чином, метою практичної підготовки повинно бути формування у студентів основ професійної майстерності, а її змістом – реалізація набутих знань, вмінь і навичок щодо об'єктів професійної діяльності у виробничих умовах.

Перспективи подальших розвідок напряму передбачають уточнення змісту програм практик в контексті його зв'язку з визначеними об'єктами.

Список використаних джерел:

1. Саух И.В. Модели профессиональной компетентности менеджера туристической индустрии как основа конкурентоспособности отрасли / И.В. Саух [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2010_2/
2. Holden A. Citizen of the World or Management Puppet? The Place of Tourism Studies in Higher Education / A. Holden, E. Wickens // Tourism Recreation Research. – 2007. – Vol. 32 (2). – P. 41–47.

3. Басюк І.Д. Основи туризмології: навч.-метод. посіб. / І.Д. Басюк. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. – 204 с.
4. Чорна Л.В. Організація якісної практичної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму / Л.В. Чорна // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – 2008. – Вип. 124. – С. 77–82.
5. Щука Г.П. Организация практической подготовки будущих специалистов туристической индустрии / Г.П. Щука // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2009. – № 10 (173). – С. 117–125.

ЩОГОЛЕВА И.В. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ И ОРГАНИЗАЦИИ ПРАКТИК В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ТУРИЗМА

В статье доказана необходимость практической подготовки будущих менеджеров туризма, рассмотрена её сущность, обосновано содержание и определены основные объекты профессиональной деятельности, которые её конкретизируют.

Ключевые слова: менеджер туризма, практическая подготовка, содержание профессиональной деятельности.

SHCHOGOLEVA I.V. FEATURES OF FORMING OF MAINTENANCE AND ORGANIZATION OF PRACTICES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE MANAGERS OF TOURISM

The article proves the necessity of practical training of future tourism managers, considers its essence, substantiates the content and defines the main objects of professional activity, concretizing it.

Keywords: tourism manager, practical training, content of professional activity.